

Regeringen
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.dl@regeringskansliet.se

Yttrande över rapporten reglering av veterinärpersonal m.m. vid höjd beredskap,

Er beteckning: LI2024/01748

Länsstyrelsen yttrar sig över rapporten "Reglering av veterinärpersonal med mera vid höjd beredskap" enligt nedan.

Sammanfattning

Länsstyrelsen stödjer i huvudsak rapportens resonemang och förslag på förändringar. Länsstyrelsen vill särskilt understryka vikten av att klargöra myndighetens ansvar och roll i samband med regleringen av veterinärpersonal inför och under höjd beredskap. Detta är avgörande för att veterinärpersonalen ska ha en tydlig förståelse för sina förväntade uppgifter.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att länsstyrelsen ska ta över lednings- och personalansvaret för Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets veterinärpersonal vid höjd beredskap, då detta kan skapa intressekonflikter och ge en obalans i arbetsbelastningen. Länsstyrelsens roll bör i stället vara att omfördela veterinärpersonal och förnödenheter.

Länsstyrelsen anser att civilplikt bör införas för att säkerställa tillgången till kompetent veterinärpersonal under kriser, då allmän tjänsteplikt inte är lämplig för veterinärverksamhet. En helhetssyn på personalförsörjning behövs, med särskild fokus på veterinärmedicinens specifika krav i krissituationer.

Det finns ett behov av att förbättra lägesrapporteringen för veterinärverksamheter, då det saknas ett strukturerat system för att samla in löpande lägesbilder. För att undvika ineffektivitet och dubbelreglering bör rapporteringsstrukturen förtydligas och förenklas.

Länsstyrelsen lyfter också att den nuvarande underfinansieringen inom djurskydd, smittskydd och veterinärfrågor innebär en sårbarhet för livsmedelskedjan och totalförsvaret. För att kunna hantera krissituationer och stärka beredskapen krävs betydande ökningar i finansieringen för veterinärverksamheten och förmågan att genomföra nödvändiga behovsanalyser och samverkansinsatser.

Länsstyrelsen anser att rapporten fokuserar för mycket på djursjukvård för totalförsvaret och missar att belysa vikten av veterinär kompetens i beredskapsarbetet för livsmedel och dricksvatten.

Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att ökad finansiering till länsstyrelserna är avgörande för att säkerställa en robust beredskap för veterinärverksamheten, både inom offentlig och privat sektor, särskilt under höjd beredskap.

5.1 Ledning och samverkan

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att länsstyrelserna ska ta över ansvaret för ledning och personalhantering av Jordbruksverkets djurhälsopersonal samt Livsmedelsverkets kontrollpersonal vid höjd beredskap. Detta förslag innebär en potentiell jävsituation eftersom länsstyrelserna redan idag har ansvar för kontroll och tillsyn av djurhälsopersonal i sitt län, vilket skulle kunna skapa en intressekonflikt om länsstyrelserna även får ansvar för deras ledning och personalhantering. Det andra skälet är osäkerheten kring länsstyrelsernas kapacitet att hantera ansvaret för denna nya personalgrupp. Under höjd eller högsta beredskap skulle ett sådant ansvar vara mycket krävande för organisationen. Länsstyrelsen har redan många uppgifter inom totalförsvaret och det finns en risk att det föreslagna uppdraget får låg prioritet om det överhuvudtaget kan genomföras.

Länsstyrelsernas primära roll bör i stället vara att omfördela veterinärpersonal och förnödenheter både inom sitt eget län och mellan olika län. Länsstyrelsen anser att likhetsprincipen bör tillämpas, vilket innebär att Jordbruksverket och Livsmedelsverket fortsatt bör behålla lednings- och arbetsgivaransvaret för sin egen personal, även om de regionala kontakterna med den centrala ledningen bryts eller försvåras.

5.3 Allmän tjänsteplikt och civilplikt

Länsstyrelsen delar de synpunkter som framförs i den pågående utredningen "Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret, SOU 2025:6", och konstaterar att frågan om civilplikt är komplex, särskilt i relation till veterinärverksamhet. Det är viktigt att klargöra att länsstyrelserna inte har föreslagit att allmän tjänsteplikt ska tillämpas inom veterinärsektorn. I stället anser länsstyrelsen att civilplikt är mer lämplig för att säkerställa tillgången till kompetent veterinärpersonal i krissituationer, trots att civilplikt innebär en mer ingripande åtgärd för individen, jämför regeringens beslut den 13 mars 2024 om att ge uppdrag till Socialstyrelsen att förbereda införandet av civilplikt inom hälso- och sjukvården.

Länsstyrelsen betonar vikten av att kompetens, och inte enbart arbetskraft, måste beaktas vid fördelning av personalresurser. Veterinärmedicinen är ett specialiserat och legitimationskrävande yrkesområde, där allmän tjänsteplikt inte är ett passande verktyg. Tjänsteplikten är huvudsakligen avsedd för okvalificerade arbetsuppgifter, medan civilplikt ger möjlighet att utbilda personal och säkerställa att rätt kompetens finns tillgänglig i en totalförsvarsviktig verksamhet. Detta är avgörande för att kunna hantera de komplexa och specifika uppgifter som veterinärverksamhet innebär, särskilt i tider av kris eller höjd beredskap. Exempelvis har Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) startat ett projekt för att bygga upp ett katastrofmedicinskt centrum för djur (KMC-djur). Ett sådant centrum kan mycket väl bidra till kunskap och övning som ryms inom ramen för en civilplikt.

Det framgår också att en mer omfattande analys av personalförsörjning för veterinärkompetens behöver göras. Detta bör ske utifrån ett helhetsperspektiv som tar hänsyn till behov och tillgång till nödvändig kompetens, särskilt med tanke på det försämrade säkerhetspolitiska läget. Länsstyrelsen anser att kan det vara aktuellt att återinföra specifik tjänsteplikt för veterinärpersonal i modern lagstiftning genom att säkerställa rätt kompetens genom civilplikt.

Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att civilplikt bör vara det primära verktyget för att möta samhällets behov av veterinärkompetens i totalförsvarsviktiga verksamheter. Detta skulle ge möjlighet att säkerställa den kompetens som krävs för att hantera de utmaningar som kan uppstå vid större fredstida samhällskriser, särskilt de som kan orsakas av klimatförändringar eller säkerhetspolitiska påfrestningar.

6.3.5 Djurens hälso- och sjukvård i offentlig sektor – Distriktsveterinärerna

Till skillnad från rapportens bedömning, som föreslår att Distriktsveterinärerna generellt ska vara en resurs för djursjukvård av tjänste- och servicedjur, anser länsstyrelsen att deras fokus bör ligga på hälso- och sjukvård av livsmedelsproducerande djur. Distriktsveterinärerna bör fortsätta stödja Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna i deras uppdrag. De bör endast fungera som resurs för tjänste- och servicedjur där privata aktörer inte finns. Länsstyrelsen anser att vård av dessa djur främst bör utföras av privata aktörer, som också ansvarar för detta i fredstid, och bör fortsätta göra det under höjd beredskap.

7.3 Lägesbilder

Lägesbilder kan beskriva statusen för specifika förmågor som veterinärverksamheter bör ha, men kan även referera till aktuella händelser eller liknande. Det kan också handla om en återkommande begäran om information för att skapa en kontinuerlig, allmän regional lägesbild. I dagsläget saknar länsstyrelsen möjlighet att regelbundet begära in lägesrapporter från veterinärverksamheter.

Länsstyrelsen anser att behovet av lägesrapportering har ökat i takt med förändringar i det säkerhetspolitiska läget, där också hybridhot är en faktor som gör att myndigheterna måste kunna identifiera tidiga mönster i samhället. I detta sammanhang är det av största vikt att en effektiv och tydlig rapporteringsstruktur finns för att kunna hantera och förstå lägesbilder, särskilt i samband med höjd beredskap.

Länsstyrelsen konstaterar att det idag saknas ett formellt och strukturerat system för att begära in löpande lägesrapporter från veterinärverksamheter, vilket gör att myndigheterna inte har den fullständiga översikten som krävs för att kunna agera snabbt och rätt i krissituationer. Länsstyrelsen anser därför att det finns ett behov av att förtydliga och klargöra veterinärverksamheters ansvar och skyldigheter i denna rapportering, något som inte tillräckligt framgår av det nuvarande utredningsförslaget till ny förordning.

Vidare avstyrker länsstyrelsen förslagen om ändringar i förordningarna som rör länsstyrelsernas arbete med krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap. Förslagen ger inte tillräckligt stöd för att skapa en skyldighet för veterinärverksamheter att lämna underlag till lägesbilder. Detta skapar en oklarhet i förhållande till hur och när sådan rapportering ska ske, vilket är en risk för effektiviteten i det totala beredskapsarbetet. Länsstyrelsen anser att nuvarande lagstiftning och

förordningar ger tillräckligt utrymme för att utveckla arbetssätt som kan uppnå önskad effekt utan att tvinga fram en alltför detaljerad reglering.

Länsstyrelsen ser en risk för en potentiell dubbelreglering och ett komplicerat rapporteringssystem som kan leda till ineffektivitet och onödig administrativ börda. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att lägesbilder för den civila veterinärverksamheten, som kan vara svåra att prioritera i ett större beredskapsarbete, hanteras på ett samordnat sätt och att rapporteringen sker enligt ett system som är enkelt att förstå och genomföra.

Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att förslagen om rapportering och lägesbilder behöver förtydligas för att skapa en tydlig och effektiv process som underlättar samarbete mellan myndigheter och privata aktörer, samtidigt som vi undviker dubbelrapportering och ineffektivitet. Det är viktigt att säkerställa att alla aktörer vet vad som förväntas av dem och att rapporteringsvägarna är enkla att följa och förstå.

7.4 Personalförsörjning

Länsstyrelsen anser att den nuvarande och framtida tillgången på veterinärpersonal, både inom offentlig och privat sektor, särskilt vid höjd beredskap och under krissituationer, är en viktig fråga. Det råder redan idag en personalbrist inom vissa delar av veterinärverksamheten, vilket gör att exempelvis vissa veterinärdistrikt inte kan upprätthålla jourverksamhet. Denna brist förväntas förvärras under kriser, där ökade behov och svårigheter att tillhandahålla djursjukvård kan uppstå på grund av störningar i infrastruktur, brist på diagnostiska hjälpmedel och andra resurser.

Länsstyrelsen anser att den nuvarande bedömningen att Sverige har tillräckligt med veterinärpersonal för samhällsviktig djursjukvård, som baseras på fredstida behov, inte är helt korrekt. I krissituationer ökar både sjukligheten och behovet av vård för djur och behandlingsmetoder kan behöva anpassas till nya förhållanden. Detta ställer högre krav på veterinärpersonalens närvaro och tillgång, inte minst för att säkerställa livsmedelssäkerhet och förhindra störningar i slaktkedjan.

För att kunna möta dessa utmaningar ser länsstyrelsen ett behov av att säkerställa att veterinärverksamheten stärker sin beredskap, särskilt genom att överväga civilplikt för att förstärka totalförsvarsviktiga veterinärområden. En sådan åtgärd skulle kunna bidra till att frigöra veterinärpersonal för att täcka akuta behov i områden där

personalbristen är som störst. Länsstyrelsen anser att Jordbruksverket bör få i uppdrag att analysera behovet av att tilldela civilpliktig personal till veterinärverksamheten under kriser, för att säkerställa att resurserna används på ett effektivt sätt.

Vidare anser länsstyrelsen att privat sektor, och särskilt privata veterinärföretag, åläggs vissa skyldigheter inför och under höjd beredskap. Detta skulle kunna underlätta för myndigheter att planera och fördela veterinärresurser på ett mer strukturerat sätt, samtidigt som företag ges de ekonomiska möjligheterna att genomföra dessa åtgärder.

Länsstyrelsen ställer sig också bakom förslaget att se över och stärka möjligheterna för regionala aktörer att ingå beredskapsavtal, vilket skulle kunna säkerställa en tillgång på djursjukvård även i områden med få veterinärer. I områden där det råder brist på djursjukhus/-kliniker och där avstånden till andra veterinärstationer är långa, är det avgörande att ha en beredskapsplan som gör det möjligt att snabbt täcka upp behovet av vård av djur.

Sammanfattningsvis bedömer länsstyrelsen att det behövs en mer omfattande och långsiktig strategi för att säkerställa tillgången på veterinärpersonal, både inom offentlig och privat sektor, för att möta de krav som ställs under höjd beredskap. Detta inkluderar att förbättra samordningen mellan myndigheter och privata aktörer samt att säkerställa att personalförsörjningen anpassas efter de särskilda behov som kan uppstå vid kriser och samhällsstörningar.

Övrigt

Säkerställ veterinär kompetens i hela livsmedelskedjan

Länsstyrelsen anser att rapporten lägger för stor vikt vid att reglera totalförsvarsviktig djursjukvård, samtidigt som den inte tillräckligt belyser vikten av att säkerställa veterinär kompetens på flera nivåer och beslutsfattande positioner i beredskapsarbetet för livsmedel och dricksvatten. I kapitel 6.4 om livsmedelssäkerhet nämns länsstyrelsen som en myndighet inom offentlig livsmedelskontroll, men beskrivningen täcker endast Livsmedelsverkets arbete vid slakterier och gränskontroll. Detta utelämnar kontrollen av livsmedel och foder i primärproduktion och förädlingsled, samt den veterinärkompetens som krävs för riskvärdering, riskhantering och förebyggande åtgärder i livsmedelskedjan och för dricksvatten. Trots att Livsmedelsverket

medverkat i rapporten framgår det att deras roll som sektorsansvarig myndighet inte fullt ut återspeglas.

Ökad finansiering till länsstyrelserna inom veterinära frågor

Länsstyrelsen konstaterar att den nuvarande ekonomiska tilldelningen för områdena djurskydd, smittskydd, veterinära frågor och livsmedelskontroll är kraftigt underfinansierad. Detta utgör en sårbarhet för livsmedelskedjan i fredstid och blir än mer kritiskt i beredskapssammanhang. För att länsstyrelsen ska kunna utföra sitt grunduppdrag, samtidigt som den rustar och utbildar sin organisation för att hantera kriser och tillkommande uppdrag, såsom att leda, utbilda och fördela veterinärpersonal, är en ökad finansiering av verksamhetsområdet nödvändig.

För att säkerställa att länsstyrelserna kan genomföra de behovsanalyser, prioriteringar och samverkansinsatser som krävs för beredskapsplanläggning av den civila veterinärverksamheten, behöver resurser inom veterinära frågor ökas. Länsstyrelsen att rapportens förslag om regelförändringar inte tillräckligt beaktar de merkostnader som uppstår för länsstyrelserna. Länsstyrelserna har inte det underlag som krävs för att genomföra en effektiv beredskapsplanläggning då arbetet inom veterinära frågor är underfinansierat sedan lång tid tillbaka.

För att uppfylla sitt uppdrag, som innefattar tillsyn och att ge vägledning till veterinärpersonal och kliniker, måste länsstyrelsen ha möjlighet att skapa det nödvändiga underlaget för beredskapsplanläggning. Den länsveterinära kunskapen måste upprätthållas genom ordinarie verksamhet, vilket kräver tillräckliga resurser. Detta är också avgörande för att identifiera och analysera vilka veterinära kompetenser som är totalförsvarsviktiga samt vilka risker och sårbarheter som finns i länet.

Länsstyrelsen anser att det är nödvändigt att den ekonomiska tilldelningen till länsstyrelserna för veterinära frågor ökar markant för att säkerställa att Sverige har en beredskap som kan möta de utmaningar som uppstår i händelse av kriser eller höjd beredskap.

Konsekvenser för en hållbar utveckling i länet

Tecknade av avtal, eller liknande, med privata aktörer kan ge en positiv effekt. Verksamheter som ingår avtal kan få en ökad förmåga att utveckla sina företag och sin personal.

Miljömässiga konsekvenser

Rapporten om reglering av veterinärpersonal vid höjd beredskap bedöms inte ha några direkta miljömässiga konsekvenser för länet.

Ekonomiska konsekvenser

Rapporten om reglering av veterinärpersonal vid höjd beredskap kan medföra ökade administrativa kostnader för Kronobergs län, särskilt om komplexa rapporteringssystem införs. Detta kan påverka resursanvändningen negativt och leda till ineffektivitet i hanteringen av resurser under krissituationer.

Konsekvenser för social hållbarhet

Rapporten om reglering av veterinärpersonal vid höjd beredskap kan påverka social hållbarhet i Kronobergs län genom att skapa osäkerhet och otydlighet för personalen. Detta kan leda till stress och ineffektivitet, vilket i sin tur kan påverka arbetsmiljön och personalens välmående negativt, särskilt under krissituationer.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Maria Arnholm med enhetschef / länsveterinär Fredrik Holm som föredragande. I den slutliga handläggningen har även tf länsråd Carin Lamme Lindh, avdelningschef / landsbygdsdirektör Stefan Carlsson, länsveterinär Ulrika Lind och kommunikatör Catarina Sammelin från Försvars- och beredskapsenheten medverkat.